

VDOVA MELITA

Smiljan Rozman

Vdova Melita Vučič je tacala s težkimi koraki po poti, ki se je vlekla ob obali okoli otoka. Nihče ni vedel, zakaj so zgradili tisto pot. Na vzhodni strani otoka ni bilo nobenega vinograda, nobenega gozda, nobene njive. Svet je bil pust in kljub temu so ljudje zgradili v prejšnjih časih okoli otoka pot. Melita Vučič se je ustavila nad Medovimi skalami, zrla nekaj časa v morje in kupe morskih ježev, ki so bili raztreseni kot črne zvezde po belem peščenem dnu. Iz košare je vzela kos kruha, ugriznila s škrbastimi zobmi in skremžila obraz. Položila je kruh nazaj v košaro ter odšla proti hiši starega Andrije.

Pred bajto je jokala Milena. Melita je dvignila krilo in vprašala Mileno: »Zakaj jokaš, dušica?«

Milena si je brisala oči. »Kar tako.«

»Nič nisi videla?«

»Kaj?«

»Mileta.«

»Nič.« Deklica jo je gledala in vprašala: »Si res čarovnica? Čarovnica, ki oživlja stvari?«

»Kdo ti je pa to povedal? Res oživljam stvari, seveda če hočem.«

Izpod krp v košari je privlekla v rdečo oblekico oblečeno lutko.

»Tukaj, poglej. Ni še čisto živa. Poglej oči, oči so ji že oživele.«

Milena je rekla: »Nekaj bi te prosila.«

»Kaj?«

»Bi meni lahko nekaj oživila?«

»Kaj?«

»Pojdi z mano. Pokazala ti bom.«

»Pokaži.«

Šli sta naprej za hišo in še naprej do obale, kjer so imeli na travnatem previsu stajo za koze.

»Tukaj,« je rekla Milena in zavila na desno.

Prišli sta do ograje in Milena je pokazala na kupček kamenja:

»Tukaj.«

»Kaj?«

»Tisto.«

Pokleknila je in začela odlagati kamenje s kupa. Ko je bila gotova, se je umaknila Meliti in rekla: »To.«

Med kamenjem je ležala bela mlada mačka.

»A,« se je začudila Melita. »Čisto mriva stvar.«

»Da, čisto.«

»Kdo jo je?«

»Duško s kamnom, danes zjutraj. To je bila moja muca. Če moreš, mi jo oživi.«

»A, poskusila bom. Danes ponoči bom poskusila, ali pa kasneje. Na, zavij mi jo v papir. Ne sme ležati med kamenjem, preveč pritiska nanjo.

Ljudi večkrat ne moremo oživiti samo zato, ker jih pokopljejo ter nanje vržejo toliko zemlje in kamenja. To tišči. Vidiš, z mojim Miletom je drugače. On je utonil, zato lahko prihaja ponoči k meni. Vsi mornarji, ki so utonili, hodijo ponoči ob obali.«

»Res?«

»Da, res.«

Milena je pazljivo dvignila mačko z okrvavljenim smrčkom, jo zavila v časopisni papir in dala vdovi Meliti. Melita jo je položila v košaro. Vračali sta se mimo kozje staje proti hiši.

Milena jo je potegnila za rokav: »Nikomur ne smeš povedati.«

»Kaj sploh misliš, seveda ne.«

»Kdaj mi boš prinesla živo?«

»Ne vem, takih stvari človek nikoli za gotovo ne ve. Lahko se mi ponesreči.«

»Ponesreči?«

»Da, saj veš, če bi utonila, bi bilo drugače.«

Milena je počepnila pred hišo, se naslonila na zid in zajokala.

»Nič ne jokaj. Naredila bom vse, kar bom mogla. Vidiš, pa ga res ne bo. Nič ne pomaga, bom že morala sama za njim. Veš, zdi se mi, da ga bom danes prav gotovo srečala. Pozdravljena, draga, in nikomur ničesar ne povej o mački. Če boš zinila le besedico, bo vse zastonj, vse boš pokvarila. Si razumela?«

»Da, sem,« je rekla preplašena Milena.

Šla je po poti ob obali proti Hudičevim stenam. Opotekala se je v opoldanskem žarečem soncu kot črn plapolajoč jeziček, ki lebdi med soparnim morjem, razbeljenim skalovjem in belkasto modrim nebom. Na ovinku se je še enkrat obrnila in pomahala.

Ko je prišla do zadnjega zapuščenega vinograda, kjer je raslo nekaj oljk in figovih dreves, se je ustavila in postavila košaro na pot. Poiskala je staro vrv, jo privezala mački okoli vratu in jo nesla k morju. Na drugi konec vrvi je privezala kamen. Potem je vse skupaj vrgla v morje. Topo je gledala v kroge, ki so se širili po gladini. Voda je bila globoka in ni videla dna. Na mestu, kamor je vrgla mačko, so

prihajali na površino mali mehurčki, kmalu tudi mehurčkov ni bilo več. Šla je nazaj do košare. Nenadoma se je obrnila, tekla k obali in zajokala:

»Mačkica, mačkica, pridi. Pozabila sem, da nimam mačkice za svojo punčko. Če ne boš prišla, bom huda in te ne bom oživila...«

Voda je bila kot zrcalo. Obrisala si je solze in odšla nazaj h košari.

»Muce ni več. Le kako ji je bilo ime. Pozabila sem vprašati Mileno. Morda ni imela nobenega imena. Prav tako kot moja punčka. Saj bi ji dala ime, pa je bolje, da še čakam in da vprašam Mileta. Tudi njegova je punčka.«

Pobožala je lutko po glavi, jo pokrila s krpami, skrbno zložila papir, v katerem je imela prej zavito belo mačko in vstala. Počasi se je zibala v pekočem soncu, dokler ni prišla do Hudičevih čeri, kjer je molelo v zrak visoko železno ogrodje nekoč nasedle ladje »Marie«. Šla je prav do morja. Opazovala je zarjavela rebra, od vode izjedeno železo, morsko travo in školjke na spodnjem robu. Vzela je iz košare kos kruha, sir in grozdje, ki ga je prej natrgala v vinogradu. Vse skupaj je položila na ploščato skalo ob vodi.

Tiho je rekla: »Na, Mile, jej, če že nočeš govoriti podnevi z mano, vsaj jej.« Šla je nazaj na pot. Sopara na morju se je začela dvigati, daleč na severu se je vlekla gorata modrikasta obala in na bližnjem pustem otoku so krožili in vpili galebi.

Odtacala je naprej po poti ob obali. Na ovinku se je obrnila, pogledala ogrodje stare ladje in zavpila: »Mile, Mile!«

Odmevalo je med skalami na desni, se odbilo na levem pobočju in izgubilo nekje nad zaspanim morjem: »Mile, Mile, Mile!«

Povesila je roke in šla počasi proti vzhodnemu rtu otoka, tja, kjer ni bilo nobene hiše, nobenega človeka, kjer so v majhnem zalivu samovale stare razvaline gusarskega gnezda in bajta Klementa Barollija.

Proti večeru je srečala reveža Daneta Mariča in njegovega osla.

»O, Melita!« je pozdravil Dane Marič.

»A, Dane. Si morda videl Mileta?«

»Ne, nisem. Videl sem neke ljudi ob razvalinah. Pristali so z barko, toda Mileta ni bilo zraven. Ga še zmeraj iščeš?«

»Da, še. Povej mi, kako je bilo takrat. Zmeraj se mi zdi drugače. Ne vem, ali je bila sreda ali četrtek.«

»Četrtek.«

»Burja.«

»A.«

»Se spomniš, kako sem kuhala za ponesrečence čaj.«

»Ne, ne spomnim se.«

»Kako se je ladja nagnila na bok, kako je Matu na krovu spodrsnilo. Se spomniš?«

»Utonil je, nihče ga ni videl.«

»Kje neki. Ležal je na obali pokrit z jadrovino, po kateri je tolkel dež. In Marina, ki se je vrgla na jadrovino. Bilo je zelo smešno, kaj ne da?«

»Ne spomnim se tega.«

»Ljudje zmeraj pozabijo toliko lepih stvari. Malenkosti, prav malenkosti pozabljajo in prav malenkosti so najlepše.«

»Veš, zdi se mi, da te ne razumem.«

»Vem, nihče me ne razume. Pravzaprav je človeka težko razumeti. Mileta nisem razumela, dokler ga nisem izgubila. Po njegovi smrti pa sem ga začela počasi razumevati in spoznavati. Prej nisem imela za to časa. Nisem razmišljala o tem, ker se mi je zdelo, da je del mene. Vidiš, ko sva se tisti četrtek ločila, sem ga začela spoznavati. Zdaj ga poznam. Zdaj vem, zakaj je vrgel, ko je prišel domov, kapo na zaboj in ne na mizo, zakaj je kadil pipo in ne cigarete, zakaj je zategoval E in zakaj se je vsakokrat, ko je prišel s potovanja domov, napil. Razumeš?«

»Moram domov,« je rekel Dane Marič in jo gledal z vprašujočimi očmi.

»Počakaj malo. Nikamor se ti ne sme muditi. Vidiš, jaz že leta hodim po poti okoli otoka in vseeno mi je, kdaj bom prišla na drugi strani nazaj v mesto, vseeno, ker grem takoj spet znova po njej. Pot je ena in človek mora tacati po njej, dokler pač more. Nekaj mora delati. Priti moram skupaj z Miletom, oživiti ga moram še bolj, kot sem ga že do zdaj. Oživljam. Ti tega gotovo ne moreš, kajne da?«

»Res ne morem. Zdaj grem.«

»Res?«

»Moram,« je rekel Dane Marič. »Aaaaaa!«

»Na svidenje. Žal mi je, da si tako pozabljiv.«

»Da, zbogom! Aaaaaaaaaa!«

Počasi sta se oddaljevala, se zibala po ozki poti kot dve pokvarjeni nihali stenske ure. Vdova Melita je gledala za njima, dokler se nista spremenila v dve umazani modri senci. Gledala je za njima in pobrala košaro: »Zdaj sta skupaj. Zdi se mi, da se imata rada. Nekega dne pa si bo osel zlomil nogo ali pa bo ostarel in ga bodo ustrelili. Nenadoma se bosta ločila in takrat ga bo začel Dane šele spoznavati.«

Pripognila se je in odtrgala nedozorelo jagodo brinja.

»Neumno je, da ima človek stvari prav zaradi tega, da jih nekega dne izgubi. Res neumno.«

Vgriznila je v jagodo in nakremžila obraz.

»Človek bi ne smel ničesar imeti, za ničimer hrepeneti. Tako bi ničesar ne izgubil, ničesar ne dobil. Bil bi sam svoj, sam svoj, sam svoj.«

Pobralla je kamen in ga skušala vreči v morje. Kamen se je izgubil med skalami na obali. Našobila je ustnice.

»Če bi ne imela Mileta, bi ne hodila po tej poti in bi se me ne oklepai s svojimi velikimi rokami. Morda bi mi bilo potem dolgčas.«

Postala je in se zagledala v galeba, ki je drsel proti sivkasti modrini.

»Toda človek si zmeraj nečesa želi. Jaz Mileta, Milena mačke, da bi jo božala, Duško, da bi jo spet ubil s kamnom. Res čudno, da ne more biti človek brez tega.«

Popravila si je klobuk.

»Le zakaj Duško tako rad ubija in trpinči živali. Tudi jaz sem rada ubijala skržate, ko sem bila še majhna deklica. Potem sem za vsakim jokala. Morda prav zato, da sem lahko jokala.«

Pljunila je koščico jagode.

»Drugi prav gotovo ne razmišljajo o tem, morda prav zaradi tega premišljuje, ker sem neumna. Toda tisti, ki premišljuje, ne more biti neumen, kot ne more biti tisti, ki ničesar nima, dobrotnik.«

Zibala se je po poti ob obali, mimo zapuščenih tunjar z lestvami, ki so se vzpenjale nad gladino malega zaliva.

Nebo je bilo rdeče, sonce že za grebenom otoka in po morju se je vlekla črna lisa do pustega otoka, nad katerim so krožili in vpili galebi.

Zazdelo se ji je, da sedi kapetan Mile Vučič na veliki skali ob obali. Pospešila je korak in zavpila: »Mile, Mile, Mile!« Odmevalo je: »Mile, Mile, Mile!« Začela je teči in zazdelo se ji je, da ga razločno vidi, kako sedi in si popravlja trak na desnem čevlju. Ko je pritekla do tja, je videla, da je le skala. Vsa upehana se je ustavila in sedla.

»Spet mi jo je zagodel. Prav tako je navihan kot nekoč. Res, nič se ni zresnil.«

Odšla je proti ruševinam, ki so se pogrezale v prvi mrak. Pred ruševinami je bila zasidrana barka. Klement Barolli je stoje veslal s svojim čolničkom proti čerem pred rtom, da bo prižgal svetilnik. Za čolnom se je razlezla temna sled. Dva moška sta ležala na barki. Na obali so na žerjavici pekli ribe. Melita je nekaj časa gledala barko in ljudi, potem se je spustila po ozki stezi k hiši Klementa Barollija.

»Fantje, glejte Melito,« je rekel človek z brki.

Vstali so in se obrnili. Meliti je sredi ozke steze spodrsnilo. Skoraj bi padla. Pogledala jih je in rekla: »Nič ni.« Zasmejala se je. Ko je prišla do človeka, ki je pekel ribe, je vprašala: »Ga nisi videl?«

»Ne, nisem,« je rekel mož in pomežiknil ostalim. »Morda ga je on.« Pokazal je na soseda v raztrgani mornarski majici.

»Nekoga sem videl pri Hudičevih čereh.«

Meliti so se zaiskrile oči: »Od tam sem prišla. Morda je le bil. Zdi se mi, da sem ga tudi jaz videla. Da, zdaj vem, da sem ga videla.«

»Ha, ha, ha,« se je zarežal fant z visoko zavihanimi hlačnicami. Fanta na barki sta primaknila barko k pomolu in skočila na suho. Melita je sedela s podvitimi nogami, obirala ribo in od časa do časa vgriznila kruh. Mož ji je ponudil steklenico. Pila je v dolgih požirkih.

Mož ji je rekel: »Zadnje čase preveč piješ.«

»Zakaj ljudje tako skrbijo za druge, čeprav bi jim ne bilo treba?«

»Vseeno mi je.«

»Tudi vama?«

Fanta sta skomignila z rameni in se zasmejala.

»Vem, tudi vidva hočeta reči, da vama je vseeno. Pa ni tako. Vsi se brigate zame, vsi mi hočete pomagati ali pa škodovati. In to samo zaradi tega, ker je tako težko ostati do neke stvari neprizadet.«

Bil je že mrak. Morje se je prevleklo z modrikasto barvo in lisa, ki se je vlekla do otoka z galebi, je utonila v njej. Na čereh je začel mežikati svetilnik; rdeče, nič, rdeče, presledek, rdeče, nič. Fant z zavihanimi hlačami je vrgel na žerjavico nekaj suhih vej, da je ogenj vrgel sence po starem stolpu in hišici Klementa Barollija.

Melita je nenadoma dvignila glavo in vprašala: »Kaj ni nekdo klical?«

Možje so poslušali: »Morda je Barolli.«

»Spet, prav mene kliče, to ni Barolli,« je rekla Melita in vstala. »Morda je Mile.«

Šla je proti razvalinam in se izgubila za zidom.

Starejši z brki je rekel: »Revica, vsak dan je huje.«

»Kar zabavna je,« se je zarežal fant z zavihanimi hlačami.

»Ko je prišla nazaj iz liceja, je bila najlepše dekle na otoku. Ta klobuk je imela na poroki. Bila je edinka stare patricijske družine.«

»Poročena je bila?«

»Da.«

Melita se je vrnila k ognju. »Nikogar ni. Spet se šali. Ne morem razumeti, da lahko človek nagaja komu, ki ga ima rad. Morda pa je prav to najbolj razumljivo.« Spet je sedla. »Prav tako je bilo takrat,

ko je prihajal domov. Če je bil slabe volje, se je drl name, čeprav ni imel vzroka za to. Bila sem mu najdražja in vendar je le mene mučil.«

Možje so se spogledali.

»Vem, da ga bom jutri našla. Včasih ga občutim čisto blizu. Včasih se mi zdi, da se me tiho dotakne, da mi dvigne iz košare punčko in jo ziba.«

»Kje imaš punčko?«

»Tukaj. Zmeraj jo imam v košari. Vidite, to je dobra, nedolžna mala punčka. Niti za ped ni zrasla od rojstva. Samo na pol živa je. Če bi bila navadna živa punčka, bi bila zdaj že odraslo dekle, če že ne poročena žena. Bila bi od nekoga drugega. Morda bi mi bilo hudo, ker bi se mi zdelo, da ima tisti tudi del mene. Zdaj pa je samo moja in Miletova. Kaj ni lepo, če imate vse življenje lepo majhno punčko, ki nikoli ne zraste, nikoli ne jezi mame. Tudi joka ne. Zelo nerada poslušam jokati otroke.«

Dvignila je lutko in jo primaknila k ognju, da je bil leseni obraz rdeč, da so se steklene oči svetile kot kapljici morja.

Svetilnik na čereh je mežikal; rdeče, nič, rdeče, presledek, rdeče, nič, rdeče... Kadar je zasvetil in vrgel čez morje pest luči, so zagledali črno senco Barollijevega čolna in Barollija, ki se je stoje, upognjen upiral v vesla. Privlesal je do pomola in privezal čoln. Prišel je k ognju, sključen, star; ko je zagledal Melito, je rekel: »O, Melita, spet si tukaj?«

»Da, spet.«

Barolli je sedel k ognju ter vzel kos kruha in ribo: »Pravijo, da bodo razsekali tisto grdobijo.«

»Kaj?« je vprašal fant z zavihanimi hlačnicami.

»Okostje »Marie«.«

Vdova Melita ga je s strahom pogledala, ustnice so se ji stisnile: »Kdo ti je to povedal?«

»Slišal sem v kapetaniji.«

»Ne bodo,« je rekla.

»Zakaj?«

»Ker je ladja Vučičeva. Ladja je še vedno njegova. Ko ga bom oživila, ga bomo vprašali, kaj on misli o tem, potem že, prej pa ne.«

Barolli je vzel steklenico in pil.

»Daj še meni,« je rekla Melita.

»Na, tukaj imaš.«

»Vidite, njemu je vseeno.« Pogledala je lutko. »Jutri bova našli očka, jutri.« Pila je v velikih požirkih in vrnila steklenico. »Pomislite,

sploh še ni videla očka. Rodila se je prav takrat, ko se je pretrgala vrv. Pozabila sem vas vprašati. Ste morda videli krmarja?»

»Ne, nismo,« je rekel fant.

»In ti, Barolli?»

»Ne, nič ne vem o tem.«

»Kako to, da ne veš, Barolli, ti, ki si ga tako dobro poznal. Saj je bil tvoj sin. Malokdo je vedel, da je bil tvoj sin krmar na »Marie«. Kako ljudje hitro pozabijo.«

»Molči o tem,« je rekel Barolli.

»Vidiš, ti nikoli nočeš misliti o tem. Nikoli ga ne boš oživil. Nosiš ga v spominu kot ukraden denar, na katerega se ne upaš spomniti.«

»Melita, popij še malo,« je rekel Barolli s solznimi očmi.

»Da, tiho pa ne bom. Vem, da misliš nanj vsak večer, vsako jutro, ko veslaš k svetilniku, misliš nanj in odganjaš te misli, s tem da poješ ali pa se dereš na nekoga, ki ga ni. Kaj ne, da je res?»

»Molči, najbolje je, da greš spat.«

»Ne vem, kdaj se boš naučil oživljati. Vam, fantom, še ni treba oživljati, ker vam še ni nihče umrl. Toda ko človek ostari in pogleda nazaj, se mu zdi čudno, da živi. Koliko jih je, ki so že šli na drugi svet, ljudi, s katerimi si se igral, sedel v šolski klopi, se tepel. Barolli, saj se spomniš paglavca Johna, ki se je pritepel v naše mesto in nekaj časa pri nas služil. Vedno mi je dvigal krilo.«

»Da, spomnim,« je rekel Barolli.

»Te nikoli ne pride ponoči obiskat?»

»Kdo, John?»

»Ne, tvoj sin, krmar Mate, ki je ležal pod jadrovinu na obali, ko so ga privlekli mrtvega iz vode.«

»Nikoli ni ležal Mate pod jadrovinu,« je rekel mož z brki.

»Tudi ti si pozabil. Morda si pozabil tudi to, da se je Marina vrgla nanj. Marina, ki se je čez leto dni poročila s tretjim iz »Santisa«, čeprav je imela Matoja zelo rada in ga ima še zdaj.«

»Nikoli se ni vrgla na jadrovinu.«

»Sama sem videla.«

»Sploh te ni bilo tam. Bila si doma.«

»A.«

»Vsi ljudje iz mesta so bili na obali, le tebe ni bilo in nekaj žen. Včasih si kar sproti izmišljuješ stvari.«

»Smešno, izmišljujem. Kaj pa košček vrvi, ki ga je stiskal krmar v roki. Zaradi tistega koščka nismo mogli rešiti Mileta.«

»Nobenega koščka ni bilo.«

»Vidiš, ničesar ne veš. V rokah je držal košček vrvi. Barba Tomo je rekel: 'Vzemite mu vrv. Prav ta košček mu manjka, da podaljšamo odtrgano vrv.' Marina je rekla: 'Nima smisla, da mu vzamemo vrv. To je vse, kar mu je ostalo. Mrtvemu človeku ne smeš ničesar vzeti. To je njegovo, pustiti mu jo moramo, če bi naredili kar koli drugega, bi bil greh.'«

»Vrv se je odtrgala šele ponoči.«

»Kje neki. Vrv je bila odtrgana že pred tem, ko se je ladja nagnila na bok. Če bi imeli takrat tisti košček vrvi, bi se Mile rešil kot ostali. Včasih je mala stvar tako važna, mala stvar, kot košček vrvi.«

»Bilo je drugače,« je rekel mož.

»Kako?« je vprašal fant.

»Valovi so udarjali v skale in zalivali pot. Vse mesto je bilo na poti, čeprav so valovi včasih ljudem pljusknili do nog. »Marie« je ležala na boku med čermi. Valovi so butali čez njo in se penili v vrtincih med skalami na obali. Vrgli smo na ladjo vrv in jo napeli med ladjo in obalo. Reševali smo drugega za drugim, dokler nista na ladji ostala le še Mile Vučič in krmar Mato.«

»Krmar Mato, hi, hi.«

»Ljudje so vpili naj že enkrat splezata na vrv, toda Vučič se je uprl in hotel ostati na ladji. Stala sta na krovu, se oprijemala ograje in se prepirala. Tudi krmar ni hotel na obalo. Že nekaj ur smo stali na obali. Nihče ni več vpil, le če se je prekotalil čez ladjo val in če sta izginila za trenutek v njem, so ljudje na obali vzdiknili. Nenadoma proti večeru pa je pritekla iz mesta stara Angelina in vpila: 'Kje je babica, kje je babica!''«

»Kako lažeš. Kaj bi babica na obali. Pozabil si na to, da sem Marini pošepetala, naj skrivaj potegne krmarju iz rok vrvi.«

»Barolli, je bilo tako?«

»Pustite to, ne vem. Nisem bil tam.«

»Kje si bil Barolli, kje? Čudno, da te ni bilo tam.«

Barolli jo je pogledal s prestrašenimi očmi in hotel nekaj reči. Takrat je Melita vstala in prisluhnila.

»Ste slišali? Spet je nekje v bližini. Zdi se mi, da je najbolje, če grem spat. Morda bo prišel k meni, ko bom sama. Morda mu je nerodno, ker sem z vami. Vseh ne pozna, le tebe, Barolli. Barolli, tebe zelo dobro pozna.«

»Da, res,« je zajeceljal Barolli. »Pojdi spat, Melita.«

»Grem, saj grem lahko na klop?«

»Da, na klop, kot po navadi. S tabo grem. Dal ti bom odejo.«

Sla sta v hišo. Možje so molče zrl v ogenj in fant je rekel: »Dajmo briškulo. Sedite bliže.« Iz žepa je privlekel karte.

Posedli so okoli razprostrtega prta, kjer so imeli prej kruh. Fant je zmešal karte in jih položil na prt. »Dvignite.«

Drug za drugim so dvignili karte. »Mešaš,« je rekel fant možu. »Kaj praviš o Meliti?«

»Nič ni res. Sploh ni bila na obali. Ko je zvedela za ladjo, je tekla v predsobo, na hodnik, pred vrati dvorišča je zakričala in padla. Ponoči je rodila mrtvo deklico. Dva dni je ležala v nezavesti. Ljudje so stali vso noč na poti s svetilkami v rokah in klicali v temo. Zjutraj ni bilo nikogar več na ladji. Teden dni smo ju iskali okoli otoka, toda zastoj.«

»Kaj pa Melita?«

»Ko je ozdravela, je začela oživljati Mileta Vučiča. Mesec dni po nesreči ga je šla prvič iskat na pot okoli otoka. Takrat še ni prihajala tako pogosto. Zdaj pa je zmeraj na poti. Le doma se malo ustavi, pospravi stanovanje, zareže na vrata črto in spet gre okoli otoka.«

»Kako to, da je ladja nasedla na čeri?«

»Nihče ne ve, kako. Vsem je bila to uganka. Vučič je bil eden najboljših kapetanov. Tudi od posadke ni nihče vedel, zakaj.«

Barolli se je vrnil in sedel k ognju.

»Kaj pravite o življenju, šjur Klem?« ga je vprašal fant.

»Ne upam si misliti na kaj takega. Mrtve ljudi mora pustiti človek pri miru. Pustimo to.«

»Da, res,« je rekel fant in pogledal v temo.

Kartali so dolgo v noč. Noč je bila topla, z velikim mesecem nad otokom, z zvezdami nad zelenkasto vijoličastim morjem, ki se je vleklo kot gladka ledena plošča. Pili so tretjo steklenico črnine, v kotu prta je bil kup zmečkanih bankovcev. Barolli ni igral. Gledal je nekam na morje in od časa do časa položil na ogenj suho vejo. Svetilnik je mežikal; rdeče, nič, rdeče, nič, rdeče, presledek, rdeče, nič, rdeče...

Ko se je mesec skril za rt otoka, so pospravili karte in odšli na barko. Barolli je še enkrat pogledal svetilnik, se pokrižal in odšel v izbo mimo vdove Melite, ki je smrčala na klopi v predsobi.

Vdova Melita si je pomela oči. Popravila si je lase in si pazljivo poveznila klobuček. Vzela je košaro in tiho odšla skozi vrata pred hišo, kjer so prejšnji večer pekli ribe in igrali briškulo. Hotela se je na obali umiti, pa si je premislila in odšla po stezi na pot. Počasi je šla proti soncu, ki ji je bleščalo v oči. Postala je in si poveznila klobuček

na čelo. Pogledala je lutko in rekla: »Danes boš gotovo dobila ime. Človek brez imena je le nekdo. Sicer je na svetu dosti takih ljudi, toda nočem, da bi bila ti med njimi. Dušica, spi in pridna bodi.«

Vzela je kos trdega kruha, žvečila ga je in počasi šla po poti, ki je vodila ob obali proti vzhodnemu rtu otoka. Zavpila je: »Mile, Mile, Mile!« Nobenega odgovora ni bilo, nobenega odmeva.

Na obali si je umila obraz in pustila, da se je na soncu posušil. Potem je odšla po južni strani otoka nazaj proti mestu.

V trepetajoči meglici se je pogrezala senca prekooceanskega parnika in vlekla za sabo oblak sivega dima. Skale so se belile v sončni svetlobi. Sonce jo je žgalo v tilnik in ji lepilo na hrbet črno svilo. Ko je prišla do samotnega pustega zaliva, kjer ni bilo nikogar, je nenadoma začutila ob sebi svojega moža, kapetana Mileta Vučiča.

»Si le prišel.«

»Da, sem. Pravzaprav sem bil zmeraj s tabo.«

»Vem. Zakaj si mi tako nagajal?«

»Saj veš, kako je. To mi je že takrat ugajalo. Se spomniš, tudi takrat, ko sem ti podstavil na klop žebliček.«

»Da, bil si velik nagajivež. Takrat sem bila vate zaljubljena in sovražila sem te, zelo sovražila.«

»Nisem te jemal resno. Takrat nisem jemal resno nobene mlade deklice v beli oblekici.«

»Hotel si postati gusar in nekoč si z nožem zabodel Olija v roko.«

»Vsega se spomniš.«

»Da, se spomniš, ko sva se kopala v tem zalivu, takrat, ko si prišel prvič iz mesta na počitnice. Prišel si v beli kadetski uniformi in mi rekel, da me boš peljal v zaliv, kjer se bova kopala. Rekel si, da se v mestu vsa boljša dekleta kopajo skupaj z moškimi.«

»Res je bilo tako.«

»Bilo me je zelo sram. Na sebi sem imela dolgo belo srajco, ki se je, ko sem šla v vodo, napihnila okoli mene kot balon, ko sem prišla iz vode, se mi je spet prižela na telo.«

»Bila si dobra, sramežljiva deklica.«

»Nihče ni vedel, da sva se kopala. Še zdaj nihče ne ve. Pomisli, kako se zdaj kopajo.«

»Da, veliko se je spremenilo. Tisti, ki so zdaj starci, so bili takrat otroci.«

»Le najina punčka je ostala taka kot takrat.«

»Najina?«

»Da, najina. Saj veš, kako je bilo takrat, ko se je zgodilo tisto z »Marie«?»

»Res, spomnim se. Neumna zadeva.«

»Vsega je bil kriv košček vrvi.«

»Ne vem. Morda. Pozabil sem.«

»Punčka je prav taka kot takrat, nič ni zrasla, nič se ni postarala. Kaj ni to čudovito. K nikomur ne bo šla, ne bo se poročila, zmeraj bo samo najina.«

»Punčka. Kako ji je pa ime?»

»Nima imena. Hotela sem počakati nate, da se vrneš. Skupaj ji bova dala ime.«

»Lepo od tebe.«

»Jo hočeš videti?»

»Seveda.«

Pokazala mu je lutko.

»Lepa punčka. Zdi se mi, da je podobna tebi.«

»Nos ima čisto tvoj. Primi jo malo, vidiš, prava mala punčka. Kaj, če bi ji bilo ime Melita?»

»Po tebi?»

»Da. Vrni mi jo. Moški ne znate držati otroka. Pregrobi ste. Tako, zdaj pa greva. Doma te čaka presenečenje.«

Šla je počasi proti mestu in ga držala za roko. Čutila ga je ob sebi, čutila v dlani potno roko, ki jo je stiskala, in slišala njegove dolge korake, pod katerimi je škripalo kamenje. Hodila je tako z njim do večera, dokler nista prišla do prvega vinograda.

»Vidiš, dragi, tukaj se bova odpočila. To je Matičev vinograd, vinograd mladega Matiča, ker je stari že umrl.«

»Da, čas beži.« Čutila je, kako jo je stisnil za roko.

»Prenočila bova v kolibi, kjer ima spravljene lopate in motike. Zmeraj sem tam prenočevala, zmeraj, kadar sem te iskala po obali.«

»Vem. Včasih sem prišel čisto blizu hiše. Nisem te hotel motiti.«

»Čutila sem te. Vedela sem, da se klatiš okoli, porednež.« Vščipnila ga je v lice.

Sedla je.

Iz vinograda je prišel Branko Matič: »Kako, Melita!»

»Kaj ne vidiš? Našla sem ga.«

»Koga?»

»Kaj ne vidiš? Mileta. Prišel je, hi, hi, hi.«

Branko Matič je radovedno pogledal. »A.«

»Našla sem ga v zalivu, kjer sva некоč preživela veliko lepega.

Kaj ne, dragi?«

»Da, res.«

»Si slišal?«

»Ne, nisem.«

»Hi, hi, hi, si hecen. Lahko prespiva v tvoji kolibi?«

»Lahko, jaz grem k Biraniju.«

»Jutri zvečer pridi na gostijo. Priredila bom gostijo za vse mesto.

Saj veš, da sem se zaobljubila.«

»Da,« se je začudil Branko Matič.

»Dragi, se kaj veseliš tega. Tudi zobatec bo.«

»Da, zelo se veselim.« Občutila je, kako se je primaknil k njej in jo poljubil v lice.

»Ne tukaj pred drugimi ljudmi, hi, hi, hi, nepopoljšljiv si.« Obrnila se je k Branku Matiču: »Vsem povej, vse vabim, bolje vse vabiva, kaj ne, dragi?«

»Da, da, rekel bom,« je rekel Branko Matič in odhitel proti Biranijevega vinogradu.

»Kako je čuden. Vse bova povabila, kajne, dragi?«

»Da, vse. Tudi Barollija, čeprav je tisto noč pozabil prižgati svetilnik.«

»Barollija, ki noče misliti na ladjo in svojega sina. Tudi Barollija.«

»Imaš toliko denarja?«

»Imam. Leta sem varčevala. Toliko novih stvari imam zate. Modra uniforma te čaka v omari. Ne samo modra. V vsaki novi državi sem kupila novo kapetansko uniformo, ker bi ne mogel več nositi stare. Saj veš, tudi moda se je menjala. Zdaj imaš že šest kapetanskih uniform.«

»Ti si dobra, mala ženica.«

»Oh, dragi! Prav tak si kot некоč. Vedno si tako lepo pripovedoval. Ne moreš si misliti, kako mi je bilo dolgčas, ko sem bila sama. Se spomniš, ko si prihajal s potovanj. Ure in ure sva sedela na vrtu. Pripovedoval si mi in pripovedoval. Ne veš, kako sem ti zavidala, ker si toliko potoval. Nikoli nisi prišel nazaj isti. Zmeraj si prinesel s sabo nekaj novega. Potem se je zgodilo prav pred našim otokom.«

»Da, res, pred našim.«

»Nihče ne ve, kako se je to zgodilo.«

»Samo Barolli.«

»Nihče drug?«

»Nihče. Vedela je tudi Mara, ki je bila takrat pri njem, tudi krmar Mato je vedel.«

»Na nič noče misliti. Pojdi, dragi, greva v kolibo.« Prijela ga je za roko in odšla po stezi do kolibe. V kolibi je bil ob steni širok pograd, v kotih so bile naložene bambusove trstike in orodje za okopavanje. »Vidiš, tukaj.« Košaro je položila na tla. »Greva v vinograd. Grozdje je zrelo.«

»Greva. Grozdje si imela rada.«

»Da, rada.«

Hodila sta med trsjem, trgala grozdje in zobala. »Zakaj ne ješ, dragi. Ah, pozabila sem, nisi imel rad grozdja.«

»Res.«

»Tudi slaščic ne.«

»Tudi.«

»Dragi, greva na pečino, kjer sva takrat opazovala sončni zahod.«

»Pa pojdiva.«

(Konec prihodnjic)

VDOVA MELITA

(Nadaljevanje)

Smiljan Rozman

Spustila sta se skozi vinograd do ozke steze, ki se je vlekla med ograjo iz kamenja proti visoki pečini na obali. Zadihana je priplezala na ploščad na vrhu pečine. »Pa sva tukaj.«

»Da.«

»Kmalu bo zašlo sonce. Dragi, zmeraj, kadar zahaja sonce, sem tako žalostna. Takrat se počutim osamljeno, zapuščeno. Vame se začne plaziti strah in nenadoma bi se želela k nekemu prižeti, nekoga objeti.«

»Tudi pri meni je bilo nekaj podobnega.«

»Drugače je bilo takrat, ko sva prihajala skupaj sem. Kdaj je bilo to, dragi?«

»Ne vem. Mislim, da takrat, ko sem prišel nazaj iz Hamburga.«

»Ko si mi prinesel japonski šal.«

»Da.«

»S tabo je prišel Harry.«

»Da.«

»Nikoli mi ni ugajal.«

»Zaljublil se je vate. Bil je dober deček. Ni te nadlegoval.«

»Nič nisem opazila. Samo vljuden je bil. Prav nič ni bil zaljubljen.«

»Je, bil je. Zato je tako hitro odpotoval.«

»Potem sva prišla sem v ta zaliv. Takrat je še stala Bellandijeva vila.«

»Da.«

»Med vojno so porušili toliko vil. Če bi ti vedel, kako je bilo tod med vojno. Celo bombardirali so v Velikem zalivu, kjer so imeli Nemci torpeda in žepne podmornice.«

»Včasih sem sanjal, da bi služil v vojni mornarici.«

»Res, spomnim se. Ne vem, kaj je v tem lepega.«

»Morda nevarnost.«

»Tudi drugih ladij se je toliko potopilo, čeprav so bile navadne trgovske ladje. V vojni je plovstvo nevarno.«

»Vendar je vojna mornarica nekaj posebnega. Ne vem, zakaj. Vsi smo hoteli služiti v vojni mornarici.«

»Meni so se mornarji z vojnih ladij zelo zamerili. Tu so bili le » torpedi, žepnimi podmornicami in torpednimi čolni.«

»Da, vem. Stanovali so v hotelih v Velikem zalivu in podrli kopališče. Takrat je moralo biti zelo dolgočasno.«

»Nobenega turista ni bilo.«

»Ne morem si predstavljati Velikega zaliva brez tujcev. Se spomniš, kako so gradili gospe z Dunaja vilo?«

»Seveda se. Ti si prinesel tisti dve palmi, ki so jih potem presadili na vrt pred vilo.«

»Kdo ve, kje je zdaj gospa?«

»Ne vem. Tudi vila ni več taka, kot je bila. Le kitajski vazi sta še na stopnišču in slika starega moža v zgornji predsobi. Dajejo jo v najem turistom. Nihče noče v njej spati, ker je na terasi za vilo vsak večer ples.«

»Da, vem. Nemogoče igrajo. Le tu in tam zaigrajo kak valček. Mazurke sploh ne poznajo, o tarantelli ne vedo ničesar. Kako sva samo plesala mazurko.«

»Res je.«

»Takrat še ni bilo okoli Velikega zaliva gozda. Borovci so bili še le posajeni. Segali so mi do ramen.«

Melita je šla do roba pečine: »Nečesa ti nisem povedala.«

»Česa?«

»Hotela sem skočiti od tukaj v morje.«

»Kdaj?«

»Takrat, ko mi je Felice povedal, da imaš v Napoliju Carmen.«

»Česa ne poveš.«

»Res je. Povej mi, kako je bilo s Carmen?«

»Je to res tako važno?«

»Res ni važno, kljub temu bi rada vedela.«

»Bilo je samo prijateljstvo.«

»Gotovo mi ne lažeš. Verjamem ti. Zdaj mi ni treba več lagati.«

»Kljub temu sem se ti zlagal. Sam ne vem, zakaj.«

»Razumem, dragi, nisem jezna zaradi tega. Res je bolje, da človek ne ve resnice. Največkrat resnica ne koristi, največkrat škoduje. Poznal si toliko ljudi, nikoli nisi bil osamljen. Z mano je bilo drugače. Mesece sem te čakala, dokler nisi prišel na dopust. Dnevi so bili dolgi, le sanjarila sem lahko in premišljevala o tebi in ugibala, kje si, kaj delaš.«

»Tudi jaz sem mislil nate. Tebe sem imel najrajši, toda v vseh drugih dekletih je bilo nekaj, kar mi je ugajalo, vsako sem imel rad drugače. Eno zaradi njenega glasu, drugo zaradi njenih las. Včasih sem se počutil zaradi tega krivega, toda nisem mogel drugače.«

»Vem. Že takrat sem to slutila. Če sem o tem razmišljala, mi je bilo težko. Zanima me, zakaj si se zmeraj, ko si prišel domov, napil?«

»Ne vem. Navajen sem bil tega. Vsi so tako delali. Moral sem pogostiti prijatelje.«

»Tudi zdaj jih bova pogostila. Mnogo jih je že pomrlo, toda nekaj jih je še. Ta tvoja zadnja pot je bila tako dolga, vendar mi je bilo laže kot takrat, ko si potoval po morju, čutila sem te blizu. Vsako noč sem te čutila.«

»Da, povsod sem bil. Bil sem tam, kjer sem hotel. V mislih toliko ljudi. Kar nenadoma se je kdo spomnil name in rekel: »Kje je le zdaj tisti stari Mile Vučič?« Ali pa: »Kdo je bil kapetan nesrečne »Marie«; ah, saj res, korenina Mile Vučič.«

»Vsi so te imeli radi. Bolj sem bila ljubosumna na vse te moške, ki so te vabili v gostilno. Na otoku sem te hotela imeti samo zase. Včasih, ko sem zvedela, da popivaš »Pri ribi«, sem jokala pozno v noč.«

»Če sem prišel okajen domov, se mi je zdelo, da si tako čudovita.«

»Smrdel si po vinu.«

»Delala si se, kot da spiš. Primaknil sem se k tebi. Takrat si se obrnila in me poljubila. Nekoč si mi rekla: »Ne poljublaj me in ne dihaj vame, ker smrdiš po vinu.«

»Nisem mislila hudo.«

»Vem, potem sem vedno na to pazil.«

»Poglej, zdaj bo zašlo.«

»Da, zdaj.«

»Sedi poleg mene, tako kot takrat, ko sva bila prvič tukaj.«

Slišala je njegovo globoko dihanje, občutila njegovo roko, ki ji je rila po laseh na temenu.

»Počakaj, da snamem klobuk,« je dejala in položila klobuk poleg sebe.

»Zmeraj si se tako bala za svoje klobuke. Z vsakega potovanja sem ti prinesel nekaj klobukov.«

»Da, res. Zložene imam v spodnjem predalu velike omare. Zdaj »ploh več ne nosijo klobukov. Včasih mi je v klobuku nerodno, toda imam ga tako rada. Se ga spomniš?«

»Da, poročni klobuk. Prinesel sem ti ga iz Genove.«

»Poglej, vsak čas bo zašlo!«

»Da. Se spomniš, ko smo po poroki šli do paviljončka ob kazini.«

»Spomnim se. Tvoja mati je ves popoldan jokala.«

»Tam je bil tudi Nikola, ki je prišel prejšnji dan iz Amerike. Učil nas je one-step.«

»Posrečen je bil.«

»Tam smo bili do večera. Nadaljevali smo doma. Sedela sva, plesala in komaj čakala, da bi naju spustili v sobo.«

»Res, komaj sva čakala.«

»Dvakrat sva hotela iti, pa sva si premislila. Kako ti je bilo takrat?«

»Bila sem radovedna in strah me je bilo.«

»Česa?«

»Tistega v sobi.«

»In potem?«

»Bilo je vse v redu. Bilo je lepo.«

Sedela je na robu visoke pečine nad morjem in gledala proti zahajajočemu rdečemu soncu. Rdeča barva se je razlila po morju nad otokom, ki je bil podoben polžu brez hišice, in segala prav do sledu dima, ki ga je pustil za seboj parnik, prej ko se je izgubil nekje v sivini. Otok, ki je bil podoben polžu, je ležal kot dolga temna črta med rdečim soncem in morjem. Rdeča barva je splezala na pečino, na skale, borovce in razvaline v zalivu. Tiho je ugašala in se slednjič prevlekla s sivkastim mrakom. Nebo je bilo še zmeraj rdeče, dokler se ni pogreznilo v sivo praznino. Vdova Melita je zrla v dremajoče morje in spodvila noge. Stisnila ga je za roko in rekla: »Mraz mi je. Večeri so tako hladni. Ali pa se mi samo zdi, ker sem stara.«

Občutila je, kako jo je objel, pritisnil k sebi. Postalo ji je topleje, prijetneje, ni več občutila samote, ki je prej tiho prilezla vanjo.

»Nekaj te moram vprašati.«

»Kaj?«

»Kako je s krmarjem Matom? Tudi njega bi morala oživiti.«

»Ne vem, če bi imelo pomen.«

»Zakaj?«

»Mislim, da si tega ne želi. Rad je umrl.«

»Bil je tako vesel fant. Le zakaj je rad umrl?«

»Ne vem. Ni hotel na obalo, čeprav sem mu to zapovedal. Ure sva se prepirala, ko sva stala v burji ob ograji. Ni hotel oditi.«

»Čudno.«

»Vedel je, kdo je kriv za nesrečo. Le on je vedel in jaz.«

»Zaradi tega?«

»Morda. Ne bi mogel pričati na sodišču. Morda tudi zaradi Mare. Vedel je, da je bila takrat pri očetu Mara.«

»Tisto dekle, ki je potem nekam odpotovalo.«

»Da. Bila je takrat pri Barolliju. Tudi tega nihče ne ve.«

»Dragi, še nekoga moram oživiti.«

»Koga?«

»Malo belo mačko, Milenino mačko. Težko je oživljati za druge ljudi. Misliš, da bi Mata opustila?«

»Opusti. Tudi Klem si tega ne želi. Prav gotovo ne.«

»Da, tudi meni se tako zdi.«

Pobrala je klobuček in vstala. »Tako, dragi, pojdiva v kolibo. Punčka naju čaka.«

Zvezde so obvisle na nebu. Šla sta počasi proti kolibi.

»Dragi, zadnje čase slabo vidim.«

Odrpela je škripajoča vrata: »Ne bova prižgala luči. Kar v temi bova legla, tako kot nekoč. Vedno sem bila sramežljiva, vedno me je motilo, če si me gledal, ko sem se slačila.«

»Vem, zanalašč sem ti nagajal.«

Legla je. Ob sebi je čutila njegovo dolgo težko telo. Nečesa se je spomnila in sedla: »Na punčko sva pozabila.« Iz košare je vzela lutko in jo položila zraven sebe. »Tako, tukaj naj spi najina punčka. Zdaj je res najina punčka. Najina punčka Melita. Kako je smešno, če ima nekdo isto ime kot ti. Dragi, kaj pa, če bo začela rasti. Kako bo lepo, ko se bo igrala z žogo, toda potem bo morala v šolo in ne bo več čisto najina, poročila se bo, nekdo nama jo bo ukradel, videl boš.«

»Morda bo ostala zmeraj ista mala punčka.«

»Prav imaš. Ne misliva več na to. Melita, Melitica, spančkaj. Zdaj imaš očka in mamico, sladko, sladko spančkaj.«

Zunaj je bila že noč. Mesečina se je razlila po vinogradu in silila skozi špranje vrat v kolibo. Vdova Melita je objemala v spanju svojo košaro in ob njej je spala punčka s steklenimi očmi. V spanju se je obrnila ter pazljivo popravila odejo, da bi ga ne odkrila. Komaj opazno se je nasmehnila in še bolj prižela košaro.

Ko se je zjuraj zbudila, je pogledala okoli sebe in se nasmejala: »Mile, dragi. Vstani že enkrat.« Obrnila se je k punčki: »Kar pustiva ga, naj še malo spi.« Vzela jo je v naročje, šla po prstih do vrat, jih za sabo zaprla in šla naprej, skozi vinograd, čez pot do obale. Sezula se je, se umila, potem je umila z mokrim robcem še lutko.

»Tako, draga Melitica, tako. Zdaj pa greva nazaj. Boš lahko sama? Držala te bom za roko, da ne boš padla. Poglej, saj gre, še malo. Hi, hi, hi, res si začela rasti, rasti kot druge deklice.«

Vzpenjala se je z lutko proti kolibi in jo vlekla za roko po stezi. Na poti jo je vzela v naročje ter jo poljubila na mokri leseni nos. »Dosti je bilo. Preveč bi se utrudila. Pojdi, greva pogledat, kako je z najinim fantom.« Odrpela je nastežaj vrata kolibe in zavpila: »Mile, dragi, vstani! Do poldneva morava priti v mesto.«

»Tako, Melita.«

»Nič se ne obračaj, greva. Vstani že enkrat. Ne bodi tako zaspan.«

Lutko je položila v košaro. Oprijela se ga je pod pazduho in odšla sta proti mestu. Ko sta bila blizu zaliva, kjer se je kopal trobentar z deklico z Dunaja, je vzkliknila: »Joj, pozabila sem klobuk!«

»Kar pusti ga. Še dosti jih imaš doma.«

»Tega sem bila tako navajena.«

»Dovolj časa si ga nosila. Če ti ne bo nobeden ugajal, ti bom kupil drugega.«

»Dobro, dragi. Tesno se te bom oprijela, naj vsi vidijo, da si se vrnil.«

»Kar.«

Šla sta mimo Zatega zaliva, kjer so na skalah poležavali kopalci. Hodila je z drobnimi koraki in si popravljala lase. Zagledala je gospo Mirič iz Zagreba in ji pomahala z roko: »Prišel je, vidite, našla sem ga!«

Gospa Mirič je ni razumela in ji je pomahala.

Srečala je gospoda Grossmanna iz Basla, Faqueta iz Pariza, gospo Koch z Dunaja in druge, jih ustavljala in jim razlagala: »Vidite, prišel je. On pozna veliko ljudi. Tudi gospoda Schmidta iz Hamburga pozna. Kaj ne, dragi?«

»Da.«

»Ste slišali?«

»Ne, nisem.«

»Oh, oprostite, včasih je malo čuden in govori zelo tiho, da ga celo jaz težko slišim. Pridite zvečer. Zvečer imam na vrtu gostijo, pridite vsi. Saj pridete?«

»Pridem, pridem.«

»Krasno. Tudi glasba bo. Ne smeva pozabiti na glasbo, dragi.«

»Da. Ne smeva.«

Ko sta prišla v Veliki zaliv, mu je rekla: »Vidiš, dosti se je spremenilo. Tudi kazino je porušen. Nihče več ne igra. Turisti, ki prihajajo sem, nimajo več toliko denarja kot takrat. Se spomniš, koliko si zapravil, ko je bila ladja v popravilu?«

»Da, le takrat sem igral, in v Saigonu. Tudi tam sem igral dve noči skupaj.«

»Tega mi nisi povedal.«

»Nisem. Bilo bi ti samo težko.«

Spuščala sta se po stopnicah proti poti ob obali, drselo ji je, oprijela se ga je in rekla: »Drži me, dragi, zdaj zdaj bom padla.«

Občutila je, kako jo je prijel pod pazduho in s hitrimi koraki je drsela od stopnice do stopnice. Šla je mimo »Beograda«, mimo borovca, nagnjenega nad vodo, in prišla do ploščadi, kjer so se kopali otroci. Ko so zagledali vdovo Melito, so stekli k njej in vpili: »Melita, Melita!«

»Melita, kje imaš klobuk?« jo je vprašal Pero.

»Pozabila sem ga v kolibi, otroci. Mile mi bo kupil drugega. Našla sem spet svojega moža Mileta Vučiča, kapetana ladje »Marie«, ki se je po krivdi nekoga razbila na Hudičevih čerch. Včeraj sem ga oživila, vidite.«

»Ha, ha, ha, nobenega kapetana ne vidim.« se je režal Pero.

»Pero, če ne boš tiho in dober, te bom spremenila v morskega ježa.«

Otroci so utihnili in se odmaknili za dva koraka. Perova sestra Gina je začela jokati in stekla na ploščad. Otroci so jo ubrali za njo. Nad ploščadjo so se ustavili, zgrabili kamenje in začeli obmetavati vdovo Melito. »Čarovnica, čarovnica!«

Vdova Melita je začela bežati. Otroci so tekli za njo in metali kamenje. Košara se ji je izmuznila iz roke, lutka je padla iz košare in obležala na sredi poti. Vdova Melita je prebledela. Pogledala je otroke in zakričala, da se je razlegalo po zalivu. Otroci so preplašeni obstali. Pripognila se je, pobrala pončko in jo prižela na lice: »Melita, Melitica, punčka moja. Mile, si videl, kaj so naredili moji punčki. Mile, si videl?«

»Sem.«

»To so storili zato, ker je oživela. Takoj se je morala spoznati z življenjem, takoj so jo začeli preganjati.«

»Da, to se velikokrat zgodi.«

Otroci so šli nazaj k ploščadi.

»Mile, greva. Dan za dnem mi nagajajo, čeprav jih imam rada.«

»Morda tega ne vedo.«

Brisala si je solze in šla mimo kapetanove hiše in naprej do bifeja. Košaro je položila v kot in rekla Duletu: »Dule, dve slivovki!«

»Misliš veliko?«

»Dve veliki. Kaj ne vidiš, da je prišel nazaj.«

»Ne, nič ne vidim.«

»Poglej vendar. Mile Vučič je prišel. Dragi, pomisli, ne pozna te.«

»Kako naj bi me poznal. Takrat ga še ni bilo na otoku. Toliko novih ljudi je tukaj.«

»Res ga še ni bilo takrat. — Dule, daj dve veliki.«

»Dobro,« je rekel začudeno Dule.

Vdova Melita je na dušek izpila. »Dragi, pij! — Dule, ugaja mu.«

»Kaj ne vidiš polnega kozarca. nihče ni pil,« je rekel Dule.

»Dule, ti si star šaljivec. Ko sem gledala skozi okno, si spet natočil. Plačam samo dva kozarca. Če bom hotela, bom že sama naročila.«

»Nisem natočil.«

»Dule, zmeraj sva bila prijatelja. Kar pojdi. Plačam. Pij na zdravje kapetana Mileta Vučiča. Če bi ga ti poznal takrat, ko je bil mlad. Tri dni je pil, pa še četrti dan bi lahko, če bi hotel.«

»Pretiravaš.«

»Ne bodi skromen, res je bilo tako. Veš, bila sem jezna. Če so pa govorili, koliko ga preneseš, sem bila na tihem kar ponosna.«

Stisnil jo je za roko.

»Dule, danes zvečer pridi k meni. Vse mesto bo tam.«

»Delam do desetih.«

»Nič zato. Pridi kasneje.«

»Bom.«

»Dragi, boš še eno?«

»Ne, hvala, ne bom.«

»Zakaj? Seveda, lačen si. Dule, imaš kaj jesti?«

»Sardine v olju in sir.«

»To ni za naju. Bova že našla kaj boljšega.«

»Da.«

»Dule, koliko sem dolžna?«

»Sto.«

»Na, tukaj imaš. Po deseti pridi.«

»Bom,« je rekel Dule in zmajeval z glavo.

Utrujena se je vzpenjala čez hrib, poraščen z borovci. Na drugi strani je krenila v mesto. Držala se ga je pod pazduho, pozdravljala ljudi in mu govorila: »Vidiš, ta je Bajičič, tisti Dagonetti, ta spet Lanza, tisto pa hčerka Dragana Bebiča. Tisto vdova kapetana Gussepija, ki je izginil v vojni. Gostilna je še zmeraj ista, le stari Frane je umrl in zdaj jo imajo v socialističnem zakupu. Morda imajo zobatca.«

Vodila ga je v ozko ulico, kjer je bila gostilna »Pri ribi«.

Prišel je Dragan, ki je imel gostilno v zakupu, prej pa je bil aktivni oficir. Vprašal je: »Melita, kaj bo dobrega?«

»Imaš zobatca?«

»Imam.«

»Dve porciji. Paradižnikovo solato naredi zraven in dosti čebule. Moj Mile ima rad čebulo.«

»Bo še kdo prišel?«
 »Kdo naj bi prišel? Saj je tukaj, Mile, kapetan Mile Vučič.«
 »A.«
 »Da, dve porciji, veliki. Imaš mleko?«
 »Ne, nimam.«
 »Škoda. Punčki moram dati mleko.«
 »Od kdaj pa imaš otroke?«
 »Kaj ne veš, da je tudi moja punčka oživila?«
 »Kakšna punčka?«
 »Punčka v košari. Poglej jo.« Pokazala mu je punčko. »Danes je shodila.«
 »Potem pa že,« je rekel Dragan in odšel iz sobe.
 »Dragan, Dragan!«
 »Slišite,« je rekel Dragan gostom v prvi sobi. »Spet jo nosi.«
 »Pozabila sem vino. Prinesi pol litra vina in dva kozarca.«
 »Bom.«
 »Se nekaj. Do kdaj je odprta banka?«
 »Do dveh.«
 »Koliko je ura?«
 »Dvanajst bo.«
 »Hvala. Dragi, še imava čas.«
 Obirala je ribo, grabila z vilicami solato in od časa do časa obri-
 sala z robcem usta.
 »Dragi, jej!«
 »Saj jem, dobra riba.«
 »Res dobra. Dragan!«
 »Ja?«
 »Pridi, popij z nama kozarček!«
 Dragan je dvignil kozarec in nazdravil.
 »Danes zvečer te povabim na slavlje v mojem vrtu. Proslavljali
 bomo Vučičev prihod.«
 »Dobro, prišel bom kasneje.«
 »Povabi še ostale, povabi v mojem imenu.«
 Dragan je šel v prvo sobo, ko se je vrnil, je rekel: »Rekli so, da
 bodo prišli. Radi bi popili liter črnine.«
 »Daj jim, naj pijejo, jaz plačam. Počakaj, mudi se mi, kar plačala
 bom vse skupaj.«
 Dragan je vzel izza ušesa tintni svinčnik, iz zgornjega žepa suk-
 njiča blok, oslinil svinčnik in računal: »Dvakrat sto petdeset, petdeset,
 trideset, deset, sto, pet sto dvajset.«

Melita je potegnila iz neder umazano platneno vrečico, jo odprla in mu dala lepo zložen tisočak. Dragan ga je zravnal, spravil v denarnico in odštel drobiž. »Dragan, za gotovo pridi!«

»Prišel bom.«

»Pojdi, dragi. Zdaj greva. Presenečen boš. Vse je popravljeno in pripravljeno zate.«

»Vem, zmeraj sem našel hišo v redu.«

Šla je s košaro pod pazduho po ozki stopničasti ulici do svoje hiše. Izpod kamna ob žlebu je vzela ključ in odklenila vrata. »Izvoli!«

Zaprta je vrata, šla v predsobo v kuhinjo in odprla polknice. V kuhinjo je planilo sonce. Miže je položila košaro na stol ob steni. Ko se je privadila svetlobi, je vprašala: »Kaj praviš?«

»Res, vse je po starem, vse na svojem mestu.«

»Pojdi, greva v sobe.«

Vodila ga je v obednico, shrambo, predsobo, po stopnicah v prvo nadstropje, kjer so bile spalnica, otroška soba in sobe za goste.

»Poglej, vse je kot nekoč. Tudi slik nisem zamenjala, tudi zavese so iste...«

»Res.«

Odprla je omaro ter mu pokazala njegove obleke, ki jih je nosil, ko je prihajal domov na dopust. Pokazala mu je šest kapetanskih uniform. »To so pa nove. Danes boš vzel modro, kajne?«

»Seveda.«

»Poglej!« Odprla je spodnji predal omare in mu pokazala vrsto zloženih klobukov. »Vsi so tukaj. Tudi beli. Norica, mislila sem, da bo dež, če ga bom nosila. Zdaj pa moram vzeti hranilno knjižico. Moram v banko po denar. Takoj se bom vrnila.«

»Počakal te bom.«

»Seveda. Dovolj si se nahodil.« Odmaknila je ogledalo in potegnila iz špranje hranilno knjižico. »Vidiš, tukaj jo imam skrito. Nihče bi je ne našel. Dragi, počakaj v salonu. Sedi na svoj stari naslonjač. Mislim, da je spodaj tudi nekaj časopisov.«

»V redu, počakal te bom spodaj.«

Poslušala je njegove korake po stopnicah, kako so prečkali sobo, kako je odprl vrata salona in kako je zaškripal stari naslonjač. Obtekla si je svetlo svileno obleko in si na glavo poveznila širok bel klobuk. Obula je sive čevlje z visokimi petami. Knjižico je spravila v torbico. V predsobi je zavpila: »Dragi, takoj pridem. Čez pol ure sem doma.«

»V redu, ne ostani predolgo.«

V banki je vzela denar. V trgovini »Zvijezda 3« je kupila pršuta, kruha, sira, sto litrov vina in naročila naj vse skupaj pripeljejo k njej na dom.

Počasi je šla proti rivi. Na pomolu so čakali glasbeniki na ladjo. Melita je šla k bobnarju, ki ga je najbolj poznala in rekla: »Škoda, da greste. Danes prirejam zabavo. Mislila sem vas povabiti.«

»Kaj pravi?« je vprašala Mariana.

»Povabiti sem jih hotela.« ji je rekla nemško vdova Melita.

»Njo lahko povabite. Ona ostane.« je rekel bobnar in pokazal na Mariano.

»Mama me ne bo pustila.« je rekla Mariana in božala mlado belo mačko.

Melita je pogledala mačko: »Čigava je mačka?«

»Moja. Ne vem, kaj naj naredim z njo. S sabo je ne morem vzeti. Mariana pa gre tudi čez nekaj dni proč.«

»Meni jo daj. Dala jo bom Mileni.«

Bobnar je pogledal Mariano: »Kaj praviš?«

»Samo, da bo Milena z njo lepo ravnala.«

»Bo, daj mi jo, prosim.«

»Nate.« je rekla Mariana in dala Meliti mačko.

Vdova Melita je stisnila mačko na prsi in našobila usta: »Muca, mucika moja! Kako ji je ime?«

»Odi.«

»Odi, Odi, Odi. Zdaj pa grem. Hvala lepa. Doma me čaka mož. Vidva ne vesta zgodbe o mojem možu. Moj mož je kapetan Mile Vučič. Po dolgem času se je vrnil spet k meni.«

»Da.« je rekel bobnar in želel, da bi vdova že enkrat odšla in ga pustila samega z Mariano.

»Na svidenje. Še enkrat, hvala.«

»Na svidenje.« sta rekla Mariana in bobnar.

Vdova Melita je šla proti hiši občinskega glasnika Piera Dačiča.

»Dačiču bom plačala pet sto dinarjev. Naj razglasi po vsem mestu, da imam zvečer slavlje in da se je vrnil Vučič. Hitro moram opraviti. Tudi ženske moram najeti, da mi bodo pomagale. Mileni bi morala nesti ali pa poslati mačko. Milena gotovo težko čaka. Hudo je, če rekdo nekoga čaka. To jaz najboljše vem. Muc, muc, muc!«

Mačka je zamijavkala.

»Kako prijetna, prijazna mačka. Prav taka je kot tista, ki sem jo vrgla v morje, le smrčka nima krvavega.«

Bila je pod razvalinami gradu in se vzpenjala proti hiši Piera Dačiča. Spodrsnilo ji je. Z rokami je lovila ravnotežje. Spustila je mačko. Mačka je skočila na pot in s poti na bližnjo kamnito ograjo.

Vdova Melita je stala bleda na poti in gledala mačko, ki se je z dvignjenim repom sprehajala po kamenju: »Muc, muc, muc, pridi k meni!«

Mačka je ni ubogala. Ko se ji je Melita hotela približati, je mačka skočila pod oljko. Melita je preplezala nizko ograjo: »Muc, muc, muc!«

Kadar se je Melita približala mački, je mačka zbežala globlje v sadovnjak. Melita je pozabila na Mileta Vučiča, na slavlje in odhitela za mačko do vrha hriba, dokler ji ta ni zbežala med ruševine starega gradu. Takrat je sedla na kamen in zajokala: »Muca, muca. Imela sem lepo, mlado mucu. Muca mi je ušla. Kaj naj rečem Mileni? Milena tako težko čaka na mucu. Kaj naj ji rečem?«

Spomnila se je na Mileta Vučiča. Z dolgimi koraki je odhitela po pobočju hriba, skozi sadovnjak, na pot proti svoji hiši. Sonce je bilo tik nad otokom, ki je bil podoben polžu. Veliko rdeče sonce. Prestrašila se je in rekla: »Zdaj zdaj bo večer. Ničesar nisem še storila za večerjo. Tudi ženske še nisem najela. Sicer pa lahko tudi jutri priredim zabavo. Danes je že prepozno. Kaj le misli Mile? Gotovo je prebral že vse časopise. Se mu bom že nekako oprostila. Vsega je kriva grda muca. Poredna muca. Rekla bom Miletu, da mi jo bo pomagal ujeti. Skupaj bova šla zjutraj k ruševinam.«

Odprla je vrata hiše in zaklicala: »Mile, Mile!«

Nihče se ni oglasil. Šla je v kuhinjo, v salon, v shrambo. Rekla je: »Gotovo je v spalnici.«

Preskakovala je stopnice in se upehana ustavila pred vrati. »Paziti moram. Morda spi.«

Tiho je odprla vrata. Soba je bila rdeča od večernega sonca in prazna. Tekla je v otroško sobo, v sobo za goste in spet v pritličje. Zaman je iskala po hiši, na podstrešju, v vrtu, po rivi in po gostilnah v mestu. Spet se je vrnila v hišo, klicala: »Mile, Mile, Mile!«, onemogla sedla v naslonjač in zajokala. Jokala je dolgo v noč, dokler ni od utrujenosti zaspala.

Zjutraj se je prebudila utrujena, z rdečimi očmi. Zaprla je polk-nice, vzela košaro z lutko, zarezala na vrata z nožem črto in počasi odšla proti Medovim skalam, po poti, ki se je vlekla ob obali, po poti, za katero ni nihče vedel, zakaj vodi okoli otoka.

Odlomek iz romana »O b a l a«